

Ilmiy, ijtimoiy-falsafiy, madaniy-ma'rifiy,
adabiy-badiiy jurnal

MUASSISLAR: Beruniy tuman hokimligi
"Tafakkur-tamaddun" OOO

"Beruniy avlodlari" jamoat fondi

HAMKORLARIMIZ:

O'zRFA Qoraqalpog'iston bo'limi

Qoraqalpoq davlat universiteti

Urganch davlat universiteti

TAHRIR HAY'ATI:

BOSH MUHARRIR:

Munavvara KURBANBAYEVA

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Anvar ALLAMBERGENOV

TEXNIK MUHARRIR:

Islombek ABDIKHAKIMOV

BO'LIM MUHARRIRI:

Muqaddas KURBANBAYEVA

Akmal SAIDOV, y.f.d., prof., akad.

Qahramon QURONBOYEV, s.f.d., prof.

Mehmet Munir Dadaoglu, phil.sc.d., prof. (Turkiya)

Roman GOPAL, fil.f.f.d (PhD) (Hindiston)

Azizulloh AROL, fil.f.f.d (PhD) (AQSh)

Almagul BAYRIYEVA, s.f.d., (DSc)

Zuhra REYMOVA, y.f.d., (DSc)

Karlig'ash UMAROVA, y.f.d., (DSc)

Xəlil İsmayıl oğlu İsmayilov, t. f.d, prof. (Ozarbayjon)

Anvar ABDULLAYEV, t.f.f.d, dots.

Makset KARLIBAYEV, t.f.d., k.i.x.

Kozimbek TUXTABEKOV, t.f.d., (PhD)

Umid BEKMUHAMMAD, t.f.d., (PhD), k.i.x.

Shoira NURULLAYEVA, t.f.n, dots

Konul Bunyadzoda, falsafa fanlari doktoru,

(AMEA) muxbir uzvu (Ozarbayjon)

Baxtiyor KARIMOV, fal.f.d., prof.

Marat NIYOZIMBETOV, fal.f.d.

Alima BERDIMURODOVA, fal.f.d.

Zarifboy DO'SIMOV, fil.f.d., prof.

Olmos ULVI Binnatova, f.f.d., prof. (Ozarbayjon)

Azamat PRIMOV, fil.f.d., (DSc), prof.

Nasibullina Nurida Shaydullovna, fil.f.n. (Rossiya Federatsiyasi)

Sayyora SAMANDAROVA, fil. f.n, dotsent

Bekposhsha RAXIMOVA, fil.f.n, dots (PhD)

Qabil MAMBETOV, fil.f.f.d (PhD)

Vahob RAHMONOV, f.f.n., dots

Farrux Abbas oglu Rustamov, p.f.d, prof. (Ozarbayjon)

Qozoqboy YO'LDOSHEV, p.f.d., prof.

Safo MATJONOV, p.f.d., prof.

Qaxramon IBADULLAYEV, p.f.d., (DSc)

Masharib ABDULLAYEV, s.f.f.d., (PhD), k.i.x.

Nilufar KOSHANOVA, ped.f.f.d., (PhD)

Odilbek RADJPOV, fal.f.f.d., (PhD)

Rana Hamid qizi Qadirova, psixol.f.d., prof. (Ozarbayjon)

Nargis ATABAYEVA, psixol.f.d., (DSc)

Dilafruz QARSHIYEVA, psixol.f.d., (DSc)

BIZNI UTIMOYIY TARMOQLARDA QUYIDAGI MANZILLARDA KUZATING:

JAMOATCHILIK KENGASHI:

Sirojiddin SAYYID

Muhammad ALI

Kengesboy KARIMOV

Iqbol MIRZO

Qurbon SHONIYOZOV

O'rozboy ABDURAHMONOV

Murotboy JUMANOV

Adabiy maslahatchi:

Guliston MATYOQUBOVA

Rassom:

Alibek ABDURAHMONOV

Sahifalovchi-bezovchi: G'iyosiddin O'NAROV

Manzilimiz: Qoraqalpog'iston Respublikasi,
Beruniy tumani.

Web-sayt: <https://jurnal.tamaddunnuri.uz>

e-mail: tamaddunnuri1@gmail.com.

Telegram kanali: <https://t.me/tamaddunnuri>

Tel.: (+99888) 036 00 55, (+99897) 355 75 40.

Qog'oz bichimi 60x84 1/2. Nashriyot hisob tabog'i 28.

Indeks – 960. ISSN 2181-8258. "ADAD PLYUS" MCHJ

bosmaxonasida chop etildi. Adadi 300 dona.

Bosishga 2025-yil 30-avgustda ruxsat etildi.

Toshkent shahri, Chilonzor ko'chasi, 28-uy. 2025-yil, 8-son (71).

Ushbu son "Tamaddun nuri" jurnali tahririyatining
kompyuterida sahifalandi. Buyurtma №31.

Jurnaldan ko'chirib bosilganda "Tamaddun nuri" dan olindi deb
izohlanishi shart. Matn hamda reklamalardagi ma'lumotlarning
to'g'riligi uchun mualliflar mas'uldir. Tahririyatga kelgan
qo'lyozmalar tahrirlanadi, taqriz qilinmaydi va muallifga
qaytarilmaydi.

"Tamaddun nuri" jurnali Google Scholar

bazasida indekslanadi. Bu esa jurnalning ilmiy nufuzini oshirish va
mualliflarning ilmiy ishlarini keng miqyosda targ'ib qilishga yordam
beradi. Google Scholar orqali tadqiqotchilar va olimlar "Tamaddun nuri"
jurnalida chop etilgan maqolalarni qidirib topish va ularga havola
berish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Tahririyat Crossref DOI ning rasmiy a'zosi hisoblanadi va
10.69691 DOI prefiksiga ega. Har bir nashr va ilmiy
maqolaga individual Crossref DOI raqami beriladi.

Crossref

10.69691 DOI

ISSN-2181-8258

Impakt faktor-9.347

SLIB.UZ

Scientific, socio-philosophical, cultural and educational, literary and artistic magazine

Founders: Beruniy District Municipality

"Tafakkur-tamaddun" OOO

Public Foundation "Descendants of Berunius"

Our colleagues: Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan Karakalpakstan division

Karakalpak State University

Urgench State University

EDITORIAL BOARD:

EDITOR-IN-CHIEF:

Munavvara KURBANBAEVA

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Anvar ALLAMBERGENOV

TECHNICAL EDITOR:

Islombek ABDIKHAKIMOV

SECTION EDITOR:

Mukaddas KURBANBAEVA

Akmal SAIDOV, y.sc.d., prof., Acad.

Qakhraman QURANBAYEV, s.sc.d., prof.

Mehmet Munir Dadaoglu, phil.sc.d., prof. (Turkiya)

Roman GOPAL, phil.sc.n. (PhD) (India)

Azizulloh AROL, phil.sc.n. (PhD) (USA)

Almagul BAYRIEVA, s.sc.d., (DSc)

Zuhra REYMOVA, y.sc.d., (DSc)

Karligash UMAROVA, y.sc.d., (DSc)

Xəlil İsmayıl oğlu İsmayilov, ist. sc.d, prof. (Ozarbayjon)

Anvar ABDULLAEV, ist.sc.d, dots.

Makset KARLIBAEV, t.f.d., k.i.x.

Kazimbek TUKHTABEKOV, t.f.d., (PhD)

Umid BEKMUHAMMAD, t.f.d., (PhD), k.i.x.

Shoira NURULLAEVA, c. of h. sciences, associate professor

Konul Bunyadzoda, Doctor of Philosophy,

(AMEA) Corresponding Member (Ozarbayjon)

Bakhtiyar KARIMOV, phil.sc.d., prof.

Marat NIYOZIMBETOV, phil.sc.d.

Alima BERDIMURODOVA, phil.sc.d.

Zarifboy DOSIMOV, Phil.sc.d., prof.

Olmos ULVI Binnatova, f.sc.d., prof. (Ozarbayjon)

Azamat PRIMOV, Ph.D., (DSc), professor

Nasibullina Nurida Shaydullovna, can. of phil (Rossiya)

Sayyora SAMANDAROVA, associate professor, can.of phil.

Bekposhsha RAKHIMOVA, can. of phil.sc, dots (PhD)

Qabil MAMBETOV, phil.sc.n. (PhD)

Vahab Rakhmonov, f.sc.n., dots.

Farrux Abbas oglu Rüstemov, p.sc.d, prof. (Ozarbayjon)

Kazakboy YOLDASHEV, p.sc.d., prof.

Safo MATJONOV, p.sc.d., prof.

Qakhraman IBADULLAEV, p.sc.d., (DSc)

Masharib ABDULLAEV, of art.sc.c., (PhD), k.i.x.

Nilufar KOSHANOVA, ped.f.f.d., (PhD)

Odilbek RADJPOV, phil.sc.d., (PhD)

Rana Hamid qızı Qadirova, Psychol.sc.d., prof.(Ozarbayjon)

Nargis ATABAEVA, Psychol.sc.d., (DSc)

Dilafruz QARSHIEVA, Psychol.scd., (DSc)

FOLLOW US ON SOCIAL MEDIA BELOW:

COMMUNITY COUNCIL:

Sirojiddin SAYID

Muhammad Ali

Kengesboy KARIMOV

Iqbal MIRZA

Kurban SHONIAZOV

Orozboy ABDURAHMANOV

Muratboy JUMANOV

Literary Advisor:

Gulistan MATYOQUBOVA

Painter:

Alibek ABDURAHMANOV

Page editor:

Ghiyaziddin O'NAROV

Our address: Republic of Karakalpakstan, Beruni district.

Website: <https://tamaddunnuri.uz>

e-mail: tamaddunnuri1@gmail.com.

Telegram channel: <https://t.me/tamaddunnuri>

Phone: (+99888) 036 00 55, (+99897) 355 75 40.

The editorial board is an official member of Crossref DOI and has the prefix 10.69691 DOI. Each publication and scientific article is assigned an individual Crossref DOI number.

Paper size 60x84 1/4. Publisher's scoreboard 28. The index is 960.

It was published in the printing house of "ADAD PLUS" LLC. The number is 300 pieces.

Chilonzor street, 28, Tashkent city. 2025, No.8 (71).

This issue was paged on the computer of "Tamaddun Nuri" editorial office. Order #31. When copying from the magazine, it must be noted that it was taken from "Tamaddun Nuri". The authors are responsible for the accuracy of the information in the text and advertisements. Manuscripts received by the editors will be edited, not reviewed, and not returned to the author.

"Tamaddun nuri" magazine is indexed in the Google Scholar base. This helps to increase the scientific prestige of the Journal and to promote the scientific work of the authors on a large scale.

Through Google Scholar, researchers and scientists will be able to search and link articles published in the Journal "Tamaddun nuri".

Crossref DOI-10.69691

ISSN-2181-8258

Impakt faktor-9.347

09.00.00 - "FALSAFA"

Xamdamova Sitara Safarovna. Qadimgi Ipak yo'li diplomatiyasi va uning kross-madaniyat rivojiga ta'siri.....	19
Doschanova Umida Eshchanovna. Komil Xorazmiyning tasavvufiy g'oyalari.....	23
Sobirov Xasan Abdullayevich. Globallashuv sharoitida barqaror taraqqiyot konsepsiyasining ma'naviy-axloqiy asoslari.....	32
Xamdamova Sitara Safarovna. Markaziy Osiyo xalqlari tarixiy taraqqiyotida kross-madaniyatini shakllanish va rivojlanish evolyutsiyasi.....	41
Inomov Avazbek Soyibjonovich. Ichki ishlar organlari tizimidagi islohotlarning ichki ishlar xodimlari ma'naviyatini yuksaltirishdagi o'rni.....	47
Narziev Zubaydillo Ibdilloevich. Aziziddin Nasafiyning "Insoni komil kitobi" asarining tuzilishi va tasavvufiy-falsafiy tahlili.....	50
Muslimov Sherzod Akbarovich. Zahiriddin Muhammad Bobur asarlarida oila haqidagi falsafiy muammolar talqini.....	78
Suvonqulov Husan Toirovich. Abdurahmon Sayyoh Toshkandiy asari "Tanvir al-ahdoq" da axloqiy fikrlarning tizimli ifodalanishi.....	86
Obidov Asliddin Shavkatovich. Sa'd al-din al-Farg'oni merosida bag'rikenglikning falsafiy-germenevtik talqini.....	100
Maxmudov G'ayrat Xikmatilloevich. Virtual ekologiya – raqamli davrda tabiat va inson uyg'unligi falsafasi.....	109
Raxmatova Muxayyo Elboboyevna. Ekologik tahdidlar va ularning milliy falsafiy tafakkurdagi o'rni.....	112
Toshev Suhrob Mirzaqulovich. Yoshlarda g'oyaviy-mafkuraviy tahdidlarga qarshi immunitet hosil qilish.....	124
Abdulhayev Azizbek Abdurashid o'g'li. Vatanparvarlik tushunchasining tarixiy-falsafiy evolyutsiyasi va zamonaviy harbiy qadriyatlar.....	128
Jo'rayeva Nigora Avazovna. Giperreallik sivilizatsion paradigmasi doirasida bilimning simulyatsiyasi va transformatsiyasi.....	136
O'razmetov Mangubek Tursunbayevich. Sulaymon Boqirg'oni yashagan davr manzarasi: ijtimoiy-siyosiy muhit va tasavvufiy tafakkur shakllanishining metodologik asoslari.....	154
Gulova Anorgul Axtamovna. Alisher Navoiyning ijtimoiy-antropologik qarashlarida saxovat talqini.....	159
Sayfullayev Samarbek Dilshod o'g'li. G'arbiy Yevropada muhandislik to'g'risidagi qarashlarning evolyutsiyasi.....	208
Narzikulova Ferangiz Rustamjonovna. Lyudvig Vigteynshteyn falsafiy merosida axloqiy va mantiqiy tafakkur uyg'unligi.....	249
G'ulomova Ruxsora Bo'riyevna. Global ekologik muammolarning ijtimoiy-falsafiy tahlili.....	253
Pulatov Sherdor Nematjonovich. Mahatma Gandi qarashlarida kuch ishlatmaslik va insonparvarlik tamoyillari.....	311
Qurbonov Farhodjon Xabibloyevich. Meydzi falsafasida komillik va ma'naviyat: antropologik tahlili.....	314
Zoirova Sojida Umbarovna. Ijtimoiy-siyosiy g'oyalarning jamiyat ma'naviy sohasi bilan uyg'unligi.....	317
Ahmedov Husniddin Ixtiyorovich. Yangi O'zbekistonda ma'naviy tarbiyaning ijtimoiy roli.....	320
Sherboboyev Muxriddin Azimmurod o'g'li. Karl Popper dunyoqarashi shakllanishiga ta'sir qilgan omillar.....	323
Baymatov Alisher K. Buzg'unchi g'oyalarga qarshi kurashishda ijtimoiy ong xavfsizligi mexanizmlarining o'rni: ijtimoiy-falsafiy tahlil.....	326
Orziboyev Rustamjon. Yoshlarning g'oyaviy birdamlik fazilatlarini yuksaltirishda va mustahkamlashda musiqiy merosning o'rni.....	329
Hamrayev Bobomurod Shodavlatovich. Ma'rifatparvarlik an'analari va ularning zamonaviy ma'naviy-ma'rifiy islohotlardagi ahamiyati.....	332
Mahmadiyev Jamol Rustam o'g'li. Virtual tahdidlarning yoshlar ma'naviy-axloqiy dunyoqarashiga ta'siri.....	335

10.00.00 - "FILOLOGIYA"

Ro'zimova Guli Shuhratovna. "Oshiqnoma" turkum dostonlarida takrorlar badiiyligni ifodalovchi vosita sifatida.....	27
Atajonova Maloxat Ilxamovna. Tema va remaning og'zaki muloqotda tutgan muhim roli: G'afur G'ulomning «Shum bola» asari kontekstida fonetik va funksional-leksik tahlil.....	82
Pardayeva Nasiba Boyqobulovna. Ingliz va O'zbek tillarida neologizmlarning pragmatik xususiyatlari.....	89
Qaraqulov Azizbek Amonqulovich. Inson va tabiat munosabatlarining Mengziyo Safarov ijodiga ta'siri.....	141
Usmonova Shahodat Abdurahimovna. Feleton, ocherk, pamfletlar tarjimasining pragmatik aspekti: leksik, sintaktik va stilistik o'zgarishlar.....	144
Karshibayeva Yulduz Umar qizi. Ekvonimiya – tenglikni ifodalovchi lingvistik kategoriya sifatida.....	175
Maxmudov Bobir Isan o'g'li. Windows operatsion tizimi terminlarining lingvistik hamda madaniy moslashuv muammolari.....	179
Эшмуродов Мадамин. Abulg'oz Bahodirxon tarixiy asarlarining lingvistik tadqiqi.....	195
Norbayeva Shukurjon Xayitbayevna. Xorazm shevalari leksikasi va "Avesto".....	200
Matqurbonova Muxabbat Shokirovna. Kichik asarlarda qo'llangan sifatlashlarning funksional - uslubiy imkoniyatlari.....	234
Xudjayeva Ra'noxon M. Paronim va omonim so'zlar o'rtasidagi chalkashliklarning sabablari va ularni bartaraf etishning lingvistik asoslari.....	274
Allambergenov Anvar Erkabayevich. Beruniyning "Yodgorliklar" asarida ketirilgan she'riy parchalar xususida.....	278
Tuxtasinova Mahliyo Shavkatjon qizi. Etimologik izlanishlar: L.Budagov lug'atidagi eski o'zbekcha hid nomlari.....	281
Mamatkulova Xurshida. Frazologik birliklar tarkibidagi leksik antonimlarning turlari.....	285
Mirjonov Nosir Numonovich. O'zbek tilshunosligida stilistikaning tadqiq etilishi va uning dolzarb muammolari.....	288
Rahmonova Mahbuba Ravshanovna. O'zbek xalq marosimlari.....	291
Saparova Surayyo Baxtiyor qizi. Nutqiy akt strategiyalari.....	294
Muhammadjonov Fathiddin Muhiddin o'g'li. Hakim Termiziy sinonimiya nazariyasining arab tilshunosligidagi mavjud nazariyalardan farqi.....	297
Xudjayeva Ra'noxon Mutalibjonovna. Paronimlar va omonimlarning lingvistik farqlari: nazariy va amaliy tahlil.....	304
Karimboyeva Manzura. Antroponim va laqablarning o'rganilish tarixi.....	338
Abdusamatova Ozoda Xolmamat qizi. Tog'ay Murodning "Ot kishnagan oqshom qissasi" asarida insoniy fazilatlar talqini.....	342

O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA STILISTIKANING TADQIQ ETILISHI VA UNING DOLZARB MUAMMOLARI

*Mirjonov Nosir Numonovich, Buxoro davlat pedagogika instituti
"O'zbek tili va adabiyoti" kafedrası o'qituvchisi*

RESEARCH ON STYLISTICS IN UZBEK LINGUISTICS AND ITS CURRENT ISSUES

*Mirjonov Nosir Numonovich, teacher of the "Uzbek language
and literature" department of the Bukhara State Pedagogical
Institute*

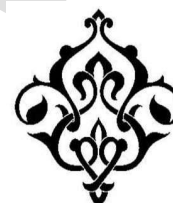
ИССЛЕДОВАНИЕ СТИЛИСТИКИ В УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКОЗНАНИИ И ЕЕ АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ

*Миржонов Носир Нумонович, преподаватель кафедры
"Узбекский язык и литература" Бухарского
государственного педагогического института*

<https://orcid.org/0009-0007-6966-1922>

e-mail:
nosirmirjonov8@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola o'zbek tilshunosligida stilistika fanining shakllanishi, uning asosiy yo'nalishlari va zamonaviy tadqiqotlardagi dolzarb muammolarini tahlil qiladi. Maqolada funksional stilistika, lingvopoetika, matn stilistikasi kabi yo'nalishlarning nazariy asoslari yoritiladi. Shuningdek, adabiy me'yor va stilistik me'yor tushunchalari o'rtasidagi munosabatlar ko'rib chiqiladi hamda stilistik vositalarning nutqdagi o'rni va funksiyalari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: stilistika, funksional stilistika, lingvopoetika, stilistik me'yor, funksional uslublar, til madaniyati, matn stilistikasi, nutq ifodaliligi, uslubiy xoslik.

Abstract: This article analyzes the formation of stylistics as a discipline in Uzbek linguistics, its main directions, and current issues in modern research. The article covers the theoretical foundations of such areas as functional stylistics, linguopoetics, and text stylistics. It also examines the relationships between the concepts of literary norm and stylistic norm, and reveals the role and functions of stylistic devices in speech.

Keywords: stylistics, functional stylistics, linguopoetics, stylistic norm, functional styles, speech culture, text stylistics, expressive speech, stylistic peculiarity.

Аннотация: Данная статья анализирует становление стилистики как науки в узбекском языкознании, ее основные направления и актуальные проблемы в современных исследованиях. В статье освещаются теоретические основы таких направлений, как функциональная стилистика, лингвопоэтика и стилистика текста. Также рассматриваются взаимосвязи между понятиями литературной нормы и стилистической нормы, а также раскрываются роль и функции стилистических средств в речи.

Ключевые слова: стилистика, функциональная стилистика, лингвопоэтика, стилистическая норма, функциональные стили, культура речи, стилистика текста, выразительность речи, стилистическая особенность.

KIRISH. Tilshunoslikning eng muhim yoʻnalishlaridan biri boʻlgan stilistika nutqning ifodalilik, taʼsirchanlik va oʻrinlilik kabi xususiyatlarini oʻrganadi. Stilistika qadimdan ritorika va poetika kabi sohalar bilan oʻzaro bogʻliq holda rivojlanib kelgan. U tilshunoslikning boshqa boʻlimlari – fonetika, leksikologiya, grammatika bilan ham chambarchas aloqada boʻlib, ulardagi vositalarning uslubiy imkoniyatlarini tahlil qiladi. Stilistika fanining asosiy vazifasi nafaqat til vositalarini stilistik jihatdan farqlash, balki ularning muayyan kommunikativ sharoitda qanday uslubiy maʼno kasb etishini aniqlashdir.

Oʻzbek tilshunosligida stilistik tadqiqotlar XX asrning oʻrtalaridan boshlab faol rivojlana boshladi. M.Abdurahmonov, M.Mukarramov, A.Shomaqsudov, I.Rasulov kabi olimlarning ilmiy ishlari oʻzbek tilining funksional uslublari, stilistik meʼyorlari va nutq madaniyati masalalarini oʻrganishga bagʻishlangan[5]. Shunga qaramay, zamonaviy tilshunoslikdagi yangi ilmiy paradigmalarda stilistika oldiga yangi tadqiqot vazifalarini qoʻymoqda. Bularga, xususan, matn tilining uslubiy-kompozitsion xususiyatlarini oʻrganish, nutqiy vaziyatlarga qarab til vositalarining oʻzgarishini aniqlash va kompyuter texnologiyalari yordamida stilistik tahlil oʻtkazish kiradi.

Maqolaning dolzarbligi stilistika fanining nazariy asoslarini qayta koʻrib chiqish, uning zamonaviy muammolarini aniqlash va ularni hal etish yoʻllarini taklif qilish zaruriyati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi oʻzbek tilshunosligida stilistika fanining bugungi kundagi holatini tahlil qilish, dolzarb muammolarini aniqlash va ularni hal etish boʻyicha ilmiy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA (ЛИТЕРАТУРА И МЕТОДОЛОГИЯ / MATERIALS AND METHODS). Ushbu tadqiqotda quyidagi ilmiy metodlardan foydalanilgan:

Nazariy tahlil: Stilistika faniga oid nazariy manbalar, monografiya va maqolalar tahlil qilindi. Jumladan, Sh.Balli, V.V.Vinogradov[1], I.R.Galperin[2], Yu.N.Karaulov[3],

A.Mamazhonov va M.Mukarramov[4] kabi olimlarning qarashlari oʻrganildi.

Tizimli yondashuv: Stilistika fanining boshqa tilshunoslik boʻlimlari bilan oʻzaro bogʻliqligi tizimli tahlil qilindi, bunda tilning barcha sathlari (fonetik, leksik, grammatik) stilistik maqsadlarda qay tarzda qoʻllanishi koʻrib chiqildi.

Qiyosiy-tahliliy metod: Oʻzbek tilshunosligidagi turli olimlarning funksional uslublari boʻyicha qarashlari, jumladan, funksional stillar soni va tasnifi borasidagi tafovutlar qiyoslandi.

Tasniflash metodi: Til birliklarining stilistik funksiyalari va uslubiy tabaqalanishi tasnif qilindi.

Matn tahlili: Badiiy, ilmiy va publitsistik uslubdagi matnlardan olingan misollar tahlil qilinib, ularning uslubiy belgilari asoslab berildi.

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, stilistika oʻzbek tilshunosligida quyidagi asosiy yoʻnalishlarda rivojlanib kelmoqda:

Funksional stilistika: Bu yoʻnalish adabiy tilning asosiy funksional uslublari (ilmiy, publitsistik, rasmiy-idoraviy, badiiy va soʻzlashuv uslubi) oʻrganadi. Olimlar funksional stillar soni va ularning tasnifi boʻyicha yakdil fikrga kelmaganlar, chunki uslublarni ajratishda turli ekstralingvistik va lingvistik omillar hisobga oʻlingan[1]. Shunga qaramay, har bir uslub oʻzining lugʻaviy tarkibi, grammatik shakllari va sintaktik qurilmalari bilan boshqasidan ajralib turishi aniqlandi.

Lisoniy birliklar stilistikasi: Bu yoʻnalish tildagi fonetik, leksik, morfologik va sintaktik vositalarning uslubiy imkoniyatlarini tahlil qiladi. Jumladan, sinonimlar, antonimlar, omonimlar, soʻz yasash modellari va gap qurilmalari nutqda qanday uslubiy vazifalarni bajarishi oʻrganilgan. Masalan, morfologik uslubiyatda affikslarning uslubiy yuklamasi, sintaktik uslubiyatda esa inversiya, ellipsis kabi vositalarning badiiy nutq ifodaliligini oshirishdagi oʻrni yoritilgan.

Lingvopoetika (badiiy nutq stilistikasi): Bu yoʻnalish badiiy asar tilini tahlil qilishga qaratilgan boʻlib, muallif uslubining oʻziga xosliklarini, badiiy ifoda vositalarining matnda tutgan oʻrnini oʻrganadi[3]. Badiiy uslubning oʻziga xosligi

uning tildagi barcha vositalarni stilistik maqsadlarda erkin qo'llay olishida namoyon bo'ladi.

Stilistika fanining hozirgi bosqichdagi dolzarb muammolari quyidagilardir:

-Funksional uslublar tasnifi muammosi va uslublarning o'zaro munosabati: Hozirgi kunda ham badiiy uslubning funksional uslublar qatoriga kiritilishi yoki kiritilmasligi masalasi bahsli bo'lib qolmoqda. Ba'zi olimlar badiiy uslubni alohida uslub sifatida emas, balki boshqa uslublarning sintetik ko'rinishi sifatida qaraydilar. Bunday qarashlar asosan badiiy matnning kommunikativ funksiyadan ko'ra estetik funksiyani bajarishi bilan izohlanadi. Ushbu munozarani hal etish uchun har bir uslubning o'ziga xos lingvistik va ekstralin-gvistik belgilarini chuqur tahlil qilish zarur. Shu bilan birga, funksional uslublar o'rtasidagi o'tish, aralash uslublar (masalan, ilmiy-publitsistik uslub) masalasi ham muhimdir. Yangi media va ijtimoiy tarmoqlar tilida so'zlashuv, publitsistik va ba'zan badiiy uslub elementlarining aralashib ketishi uslublar orasidagi aniq chegaralarni yo'qotmoqda, bu esa tilshunoslik uchun yangi tadqiqot obyektni yaratadi.

-Til madaniyati va nutq me'yori: Globalashuv jarayonida o'zbek tiliga chet tillardan, ayniqsa, rus va ingliz tillaridan so'zlar kirib kelmokda, bu esa til me'yorlari barqarorligiga ta'sir ko'rsatmoqda. Stilistik tadqiqotlar adabiy me'yor bilan stilistik me'yor orasidagi munosabatlarni aniqlab, professional va so'zlashuv nutqidagi me'yoriy chekinishlarni o'rganishi lozim. Bu ayniqsa, publitsistik uslubda juda muhim, chunki ommaviy axborot vositalari (televideniye, radio, internet saytlari) til me'yoriga eng katta ta'sir ko'rsatadigan manba hisoblanadi. Shuningdek, yoshlar slengi va ijtimoiy guruhlar tilining stilistik xususiyatlarini o'rganish, nutq madaniyatini oshirishga qaratilgan amaliy takliflarni ishlab chiqish ham zamonaviy stilistikaning dolzarb vazifalaridandir.

-Kompyuter lingvistikasi va matn stilistikasi: Zamonaviy texnologiyalar, xususan, katta hajmdagi matn korpuslari va sun'iy intellektga asoslangan til modellarining rivojlanishi stilistik tahlil uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Hozircha o'zbek tilida bu borada tadqiqotlar kam. Elektron korpuslar yordamida turli uslublarning leksik, sintaktik va morfologik xususiyatlarini statistik tahlil qilish, masalan, har bir uslubda qaysi so'zlar,

fe'l-atvor shakllari yoki gap qurilmalari ko'proq ishlatilishini aniqlash muhim ilmiy vazifalardan hisoblanadi. Bu yangi fan yo'nalishi — kompyuter stilistikasini rivojlantirishga olib keladi. Bu soha stilistikaning obyektiv va miqdoriy jihatdan o'rganishga imkon yaratadi va an'anaviy stilistik tahlilga yangi usullar kiritadi.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ/CONCLUSION).

Ushbu tadqiqot asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

-Stilistika o'zbek tilshunosligining mustaqil va muhim yo'nalishi bo'lib, uning tadqiqotlari doimiy rivojlanib bormoqda;

-Funksional uslublarni ajratishda olimlar o'rtasidagi tafovutlar mavjud bo'lib, bu stilistik nazariyani birlashtirishni talab qiladi;

-Til me'yorlarini saqlash va rivojlantirishda stilistikaning roli beqiyos. Ayniqsa, ommaviy axborot vositalari tilidagi uslubiy me'yorlarni o'rganish muhimdir;

-Funksional uslublarning nazariy asoslarini qayta ko'rib chiqish va ularni ilmiy jamoatchilik tomonidan qabul qilingan yagona tizimga keltirish;

-Stilistik tahlil uchun kompyuter dasturlarini yaratish va ulardan foydalangan holda katta hajmdagi matn korpuslarini tahlil qilishga e'tibor qaratish.

-O'quv adabiyotlarida stilistika bo'limini amaliy misollar, jumladan, nutqiy vaziyatlar tahlili orqali yanada boyitish.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Гальперин, И.П. Текст как объект лингвистического исследования. - М.: Наука, 1981.
2. Караулов, Ю.Н. Русский язык и языковая личность. - М.: Наука, 1987.
3. Мамажонов, А., Нурмонов, А., Мўминов, С. Ўзбек тили стилистикаси асослари. - Фарғона: Фарғона нашриёти, 2009.
4. Мукаррамов, М. Ҳозирги ўзбек адабий тилининг илмий стили. - Тошкент: Фан, 1984.
5. Sultonsaidova S., Sharipova O'. O'zbek tili stilistikasi. Toshkent: Yurist-Media markazi, 2009.
6. Виноградов, В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. - М.: Наука, 1963.
7. Щерба, Л.В. Избранные работы по русскому языку. - М.: Учпедгиз, 1957.
8. Якобсон, Р.О. В поисках сущности языка. - М.: Прогресс, 1983.